

ANKASAM

bülten

Temmuz 2026
SAYI: 2026/7

Ankara Zirvesi ve NATO 3.0: İttifakın Dönüşümü ve Türkiye'nin Stratejik Rolü

03

Çin'in Avrupa
Diplomasisinde Yeni
Hamle: Neden
Avusturya?

27

Türkiye'nin ASEAN'ın 12.
Diyalog Ortağı Olması:
Güvenli Liman,
Bağlantısallık ve Yeniden
Asya

İÇİNDEKİLER

ANKASAM ANALİZ

03 Çin'in Avrupa Diplomasinde Yeni Hamle: Neden Avusturya?
Başak ERTUNÇ

03 Doğu Avrupa Güvenlik Mimarisinde Kırılma Hatları: Tarih, Siyaset ve Jeopolitik Rekabet
Toghul VALIKHANLI

06 Ankara Zirvesi ve NATO 3.0: İttifakın Dönüşümü ve Türkiye'nin Stratejik Rolü
Prof. Dr. Murat ERCAN

07 Kanada-Avrupa Birliği İlişkilerinde Stratejik Yakınlaşmanın Geleceği
Sena BİRİNCİ

13 NATO'nun Hint-Pasifik Dörtlüsü ve İşbirliğinin Sınırları
Dr. Cenk TAMER

15 Hürmüz Boğazı Krizinin Bölgesel-Küresel Etkileri ve Türkiye için Çıkış Stratejileri
Dr. Mehmet Gökhan ÖZDEMİR

24 Çin'in Kültürel Diplomasi Stratejisi: Hegemonya Arayışı mı, İmaj Yönetimi mi?
Doç. Dr. Pinar ÇAĞLAYAN

27 Türkiye'nin ASEAN'ın 12. Diyalog Ortağı Olması: Güvenli Liman, Bağlantısallık ve Yeniden Asya
Doç. Dr. Ali Oğuz DİRİÖZ

BASINDA ANKASAM

22 Medya

DERGİLER

23 Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi

Bölgesel Araştırmalar Dergisi

Çankaya Mahallesi, Cemal Nadir Sokak, No: 9, 06880,
Çankaya - Ankara/Türkiye
Tel: +90 312 474 00 46 | Faks: +90 312 474 00 45 E-posta:
info@ankasam.org

Tasarım-Dizgi: Aslı ÇELİK

Bu yayının tüm hakları Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi'ne (ANKASAM) aittir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek yapılacak makul alıntılar dışında ANKASAM'ın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama, vd.) yollarla basımı, yayını, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Bu çalışmada yer alan görüş ve değerlendirmeler yazarına ait olup, kurumsal olarak ANKASAM'ın resmi görüşünü yansıtmaz.

ANKASAM ANALİZ

Çin'in Avrupa Diplomasinde Yeni Hamlesi: Neden Avusturya?

Başak ERTUNÇ

Avrupa Birliği'nin (AB) Çin'e yönelik ekonomik güvenlik politikalarını daha belirgin hale getirdiği günümüzde, Pekin'in Avrupa'ya yönelik diplomatik yaklaşımı da önemli bir dönüşüm geçirmektedir. AB'nin kritik tedarik zincirlerinde dışa bağımlılığı azaltma girişimleri, stratejik sektörlerde uygulamaya koyduğu yeni düzenlemeler ve "de-risking" (risk azaltma) politikası, Çin ile Avrupa arasındaki ekonomik ilişkilerin niteliğini değiştirmektedir. Özellikle nadir toprak elementleri, elektrikli araçlar ve teknoloji alanlarında yaşanan rekabet, Brüksel ile Pekin arasındaki ekonomik ilişkileri daha hassas bir zemine taşımıştır.

Ancak Çin'in bu gelişmelere verdiği yanıt yalnızca ekonomik araçlarla sınırlı değildir. Pekin, Avrupa Birliği ile ilişkilerinde diplomatik kanalları daha etkin kullanarak Birlik içerisinde farklı yaklaşımlardan yararlanmaya yönelik bir strateji izlemektedir. Bu yaklaşımın güncel örneklerinden biri, Çin Dışişleri Bakanı Wang Yi'nin Avusturya Federal Avrupa ve Uluslararası İlişkiler Bakanı Beate Meinl-Reisinger ile gerçekleştirdiği görüşmedir. Wang Yi'nin Avusturya'dan Çin-AB ilişkilerinin geliştirilmesinde "yapıcı bir rol" üstlenmesini istemesi, yalnızca iki ülke arasındaki ikili ilişkiler çerçevesinde değerlendirilmemelidir.

Söz konusu görüşmenin önemi, Avrupa Birliği'nin Çin'e yönelik ekonomik güvenlik politikalarını güçlendirmeye çalıştığı bir dönemde gerçekleşmesinden kaynaklanmaktadır. Bu durum, Çin'in neden doğrudan Avrupa Komisyonu ile karşı karşıya gelmek yerine Avusturya gibi belirli üye devletlerle diplomatik ilişkilerini yoğunlaştırdığı sorunu gündeme getirmektedir.

Bu sorunun cevabı, Avrupa Birliği'nin karar alma mekanizmasının çok katmanlı yapısında bulunmaktadır. AB, ortak ticaret politikaları ve ekonomik güvenlik stratejileri geliştiren ulusüstü bir yapı olsa da üye devletlerin ekonomik çıkarları, sanayi politikaları ve Çin ile kurdukları ilişkiler, Birliğin genel yaklaşımını önemli ölçüde etkilemektedir. Bu nedenle AB'nin Çin politikası yalnızca Brüksel merkezli kurumlar tarafından şekillenen tek boyutlu bir süreç değildir.

Andrew Moravcsik'in liberal hükümetlerarasıcılık yaklaşımı da bu noktada açıklayıcı bir çerçeve sunmaktadır. Bu yaklaşıma göre Avrupa Birliği içerisindeki karar alma süreçlerinde ulusal hükümetlerin tercihleri ve çıkarları belirleyici bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla Çin'in Avrupa başkentleriyle geliştirdiği diplomatik temaslar, AB kurumlarını etkisizleştirmeye yönelik bir girişimden ziyade Birliğin iç siyasi yapısını dikkate alan stratejik bir diplomasi yöntemi olarak görülmelidir.

Pekin'in Avrupa politikasında öne çıkan temel unsur, AB'yi tamamen tek bir aktör olarak değerlendirmek yerine farklı ekonomik ve siyasi önceliklere sahip devletlerden oluşan karmaşık bir yapı olarak ele almasıdır. Uluslararası ilişkiler literatüründe "venue shopping" (uygun siyasi kanal seçimi) olarak ifade edilen bu yaklaşım, aktörlerin hedeflerine ulaşmak için en etkili karar alma noktalarına yönelmesini ifade etmektedir.

AB gibi çok seviyeli yönetim yapısına sahip bir oluşumda karar alma süreçleri yalnızca Brüksel'de gerçekleşmemektedir. Üye devletlerin ulusal tercihleri ve ekonomik öncelikleri, Birliğin politikalarının uygulanabilirliği açısından büyük önem taşımaktadır. Çin de bu gerçeği dikkate alarak yalnızca Avrupa Komisyonu ile müzakere etmek yerine ulusal başkentlerle ilişkilerini güçlendirmektedir.

Bu kapsamda Avusturya'nın seçilmesi dikkat çekici bir tercihtir. Yaklaşık 650 Avusturya şirketinin Çin'de faaliyet göstermesi, iki ülke arasındaki ekonomik bağların güçlü olduğunu göstermektedir. Bu ekonomik ilişki ağı, Viyana'yı Çin açısından önemli bir diplomatik temas noktası haline getirmektedir. Avusturya, bir yandan Avrupa Birliği'nin kurumsal yapısı içerisinde yer alırken diğer yandan ekonomik ilişkilerde daha pragmatik bir yaklaşım benimseyebilen ülkelerden biridir.

Bunun yanında Avusturya'nın tarihsel olarak benimsediği tarafsızlık politikası ve diplomatik arabuluculuğa dayalı yaklaşımı da Çin açısından önem taşımaktadır. Viyana'nın Soğuk Savaş döneminden itibaren geliştirdiği dengeleyici diplomasi anlayışı, Pekin tarafından Çin-AB ilişkilerinde daha ılımlı bir iletişim kanalı oluşturabilecek bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

Çin'in Avusturya'ya yönelik ilgisi yalnızca ekonomik çıkarlarla açıklanamamalıdır. Pekin açısından Viyana, Avrupa Birliği içerisindeki farklı görüşlerin temsil edildiği ve daha dengeli bir söylemin desteklenebileceği stratejik bir aktör olarak görülmektedir. Bu nedenle Avusturya ile kurulan ilişkiler, Çin'in Avrupa içerisinde diplomatik hareket alanını genişletme çabasının bir parçasıdır.

Benzer bir durum Avrupa'nın diğer önemli aktörlerinde de görülmektedir. Fransa gibi ülkeler, Çin'e yönelik ekonomik bağımlılığı azaltma politikalarını desteklemekle birlikte Pekin ile diyalog kanallarının tamamen kapatılmasına karşı daha temkinli yaklaşmaktadır. Bu durum, Avrupa'nın Çin politikasının tamamen kopuş üzerine kurulmadığını; aksine riskleri azaltırken ekonomik ilişkileri yönetmeye çalışan karmaşık bir dengeleme süreci olduğunu göstermektedir.

Bu noktada Avrupa Birliği açısından temel sorun, ekonomik güvenlik politikalarını üye devletlerin farklı çıkarlarıyla uyumlu hale getirebilmektir. Brüksel'in Çin'e yönelik daha sert politikalar geliştirmesi, ancak üye devletlerin ekonomik öncelikleriyle ortak bir zeminde buluşabildiği ölçüde etkili olabilir. Aksi durumda Çin, AB içerisindeki farklı yaklaşımları diplomatik fırsatlara dönüştürmeye devam edecektir.

Sonuç olarak Çin'in Avusturya hamlesi, Pekin'in Avrupa politikasında yeni bir diplomatik yöneme işaret etmektedir. Çin, Avrupa Birliği ile ilişkilerini yalnızca Brüksel merkezli yürütmek yerine Birliğin çok katmanlı karar alma yapısını dikkate alan bir strateji izlemektedir. Bu yaklaşım, AB'nin kurumsal bütünlüğünü doğrudan hedef almaktan ziyade Avrupa içerisindeki farklı ekonomik ve siyasi eğilimleri anlamaya ve bu farklılıklardan diplomatik avantaj sağlamaya dayanmaktadır.

Gelecekte AB-Çin ilişkilerinin yönünü yalnızca Brüksel ile Pekin arasındaki müzakereler değil, aynı zamanda Avrupa başkentlerinin Çin'e yönelik farklı ekonomik ve stratejik tercihleri de belirleyecektir. Bu nedenle Çin'in Avrupa diplomasisi, giderek daha fazla ulusal başkentler üzerinden şekillenen çok katmanlı bir yapıya dönüşmektedir.

ANKASAM ANALİZ

Doğu Avrupa Güvenlik Mimarisinde Kırılma Hatları: Tarih, Siyaset ve Jeopolitik Rekabet

Toghrul VALIKHANLI

Rusya-Ukrayna Savaşı, Avrupa kıtasının güvenlik dengelerini köklü biçimde değiştiren en önemli gelişmelerden biri olarak ortaya çıkmıştır. Özellikle Doğu Avrupa bölgesi, savaşın doğrudan etkilerinin yanı sıra siyasi, ekonomik ve toplumsal dönüşümlerin de merkezinde yer almaktadır. Savaşın başlamasıyla birlikte NATO ve Avrupa Birliği (AB) ülkeleri arasında güvenlik işbirliği önemli ölçüde güçlenmiş, bölgedeki devletler Rusya kaynaklı tehditlere karşı daha koordineli hareket etmeye başlamıştır. Ancak bu yakınlaşmaya rağmen Doğu Avrupa ülkeleri arasındaki tarihsel anlaşmazlıklar, ulusal hafıza tartışmaları ve siyasi farklılıklar tamamen ortadan kalkmamıştır. Aksine savaşın uzamasıyla birlikte geçmişe ilişkin meseleler yeniden görünür hale gelmiş ve bazı durumlarda bölgesel dayanışmayı zorlayan unsurlara dönüşmüştür.

Doğu Avrupa'daki güvenlik ortamı yalnızca askeri kapasite ve savunma politikaları üzerinden şekillenmemektedir. Bölge ülkelerinin birbirleriyle olan tarihsel ilişkileri, toplumların geçmiş algıları ve siyasi aktörlerin bu konuları nasıl kullandıkları da güvenlik mimarisinin önemli parçalarıdır. Polonya ile Ukrayna arasında yaşanan tarihsel hafıza tartışmaları, Belarus ile Ukrayna arasındaki derin diplomatik kopuş ve Baltık ülkelerinin artan güvenlik kaygıları, bölgedeki istikrarın yalnızca askeri caydırıcılığa değil, aynı zamanda siyasi uyuma ve toplumsal dayanıklılığa da bağlı olduğunu göstermektedir.

Bu gelişmeler, Rusya'nın Doğu Avrupa'daki jeopolitik hedefleriyle birlikte değerlendirildiğinde daha geniş bir rekabet ortamının parçası olarak görülmelidir. Moskova açısından bölgedeki ülkeler arasındaki siyasi uyumun zayıflaması, yalnızca diplomatik bir avantaj değil, aynı zamanda stratejik bir kazanım anlamına gelmektedir. Rusya'nın temel hedeflerinden biri Ukrayna üzerindeki baskıyı sürdürmek olsa da bunun ötesinde Avrupa'nın doğu kanadındaki ortak hareket kapasitesini azaltmak ve Batı ittifakının bölgedeki dayanışmasını zayıflatmak da önemli hedefler arasında yer almaktadır.

Askeri alanda kesin bir sonuca ulaşmanın zorlaştığı bir ortamda tarihsel anlaşmazlıklar, kimlik politikaları ve kamuoyu ayrışmaları daha önemli hale gelmektedir. Bu nedenle Doğu Avrupa'daki siyasi gerilimler, yalnızca iç politika meseleleri olarak değil, bölgesel güvenlik dengelerini etkileyebilecek unsurlar olarak değerlendirilmelidir. Özellikle Rusya'nın bilgi operasyonları, dezenformasyon faaliyetleri ve tarihsel anlatıları siyasi amaçlarla kullanma kapasitesi dikkate alındığında, bölgedeki toplumsal ayrışmalar güvenlik açısından daha kritik bir boyut kazanmaktadır.

Polonya ve Ukrayna arasındaki ilişkiler, Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik geniş çaplı saldırısından sonra stratejik açıdan önemli ölçüde güçlenmiştir. Polonya, Ukrayna'nın Avrupa'daki en güçlü destekçilerinden biri haline gelmiş; askeri yardım, siyasi destek ve diplomatik girişimler açısından Kiev yönetiminin yanında yer almıştır. Varşova'nın yaklaşımı, Rusya'nın bölgesel yayılmacılığına karşı Ukrayna'nın savunulmasının kendi ulusal güvenliği açısından da önemli olduğu düşüncesine dayanmaktadır.

Bununla birlikte iki ülke arasındaki yakın stratejik ortaklığa rağmen tarihsel meseleler zaman zaman ilişkiler üzerinde baskı oluşturmaktadır. Özellikle ikinci Dünya Savaşı sırasında yaşanan Volhinya Olayları, Ukrayna İsyan Ordusu'nun (UPA) tarihsel rolü ve bazı figürlerin ulusal kahraman olarak değerlendirilmesi, Polonya ve Ukrayna toplumlarında farklı şekillerde yorumlanmaktadır. Bu farklılıklar yalnızca akademik veya tarihsel bir tartışma alanı olarak kalmamakta, zaman zaman güncel diplomatik ilişkileri etkileyen siyasi krizlere dönüşebilmektedir.

Bu kapsamda Ukrayna Devlet Başkanı Volodimir Zelenski'ye verilen Polonya devlet nişanıyla ilgili yaşanan tartışmalar dikkat çekmektedir. Zelenski'ye daha önce verilen Beyaz Kartal Nişanı'nın geri alınmasına yönelik iddialar, Ukrayna'nın bazı tarihsel figürler ve askeri birliklerle ilgili aldığı kararlarla ilişkilendirilmiştir. Söz konusu gelişme, sembolik değeri yüksek devlet nişanlarının dahi iki ülke arasındaki tarihsel hassasiyetlerin yeniden gündeme gelmesine neden olabileceğini göstermektedir.

Yaşanan gerilim, bazı Ukraynalı yetkililerin kendilerine verilen Polonya devlet nişanlarını iade etmesiyle daha görünür hale gelmiştir. Ukrayna tarafında bu tür adımların iki ülke arasındaki dayanışmaya zarar verebileceği ve Rusya'nın bölgesel çıkarlarına hizmet edebileceği yönünde değerlendirmeler yapılmıştır. Polonya tarafında ise tarihsel hafızanın ve geçmişte yaşanan olaylara ilişkin hassasiyetlerin göz ardı edilemeyeceği savunulmaktadır.

Ancak bu gelişmelerin Polonya-Ukrayna güvenlik ortaklığını tamamen sona erdireceğini söylemek mümkün değildir. Her iki ülke de Rusya kaynaklı tehdidi temel güvenlik sorunu olarak görmektedir. Bununla birlikte tarihsel hafızanın güçlü olduğu toplumlarda sembolik meselelerin siyasi karar alıcılar üzerindeki etkisi oldukça yüksektir. Bu nedenle gelecekte de Polonya-Ukrayna ilişkilerinde güvenlik işbirliği ile tarihsel tartışmaların aynı anda varlığını sürdürmesi beklenebilir.

Bu tartışmaların zamanlaması da ayrıca önem taşımaktadır. Ukrayna politikası, Polonya'da yalnızca dış politika konusu olmaktan çıkarak iç siyasi rekabetin bir unsuru haline gelmektedir. Seçim dönemlerinde Ukrayna'ya yönelik daha sert söylemlerin siyasi destek sağlamak amacıyla kullanılması mümkündür. Başbakan Donald Tusk ile Cumhurbaşkanı Karol Nawrocki arasındaki yaklaşım farklılıkları da bu alandaki tartışmaların devam etmesine neden olabilecek faktörlerden biridir.

Belarus ile Ukrayna arasındaki ilişkiler ise daha farklı bir güvenlik dinamiği içerisinde şekillenmektedir. Minsk yönetiminin Moskova ile askeri ve siyasi bağlarını derinleştirmesi, Belarus'u Ukrayna açısından doğrudan güvenlik riski oluşturan bir aktör haline getirmiştir. Özellikle Rusya'nın Belarus topraklarını askeri operasyonlarda kullanması, Kiev yönetiminin kuzey sınırına yönelik tehdit algısını artırmıştır.

Ukrayna açısından Belarus sınırı, savaşın başlangıcından itibaren stratejik öneme sahip olmuştur. Belarus üzerinden gerçekleştirilebilecek askeri hareketlilik, Ukrayna'nın savunma planlamalarını doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle Kiev yönetimi, Belarus'un Rusya ile askeri entegrasyonunu yalnızca ikili bir mesele olarak değil, daha geniş bölgesel güvenlik sorununun parçası olarak değerlendirmektedir.

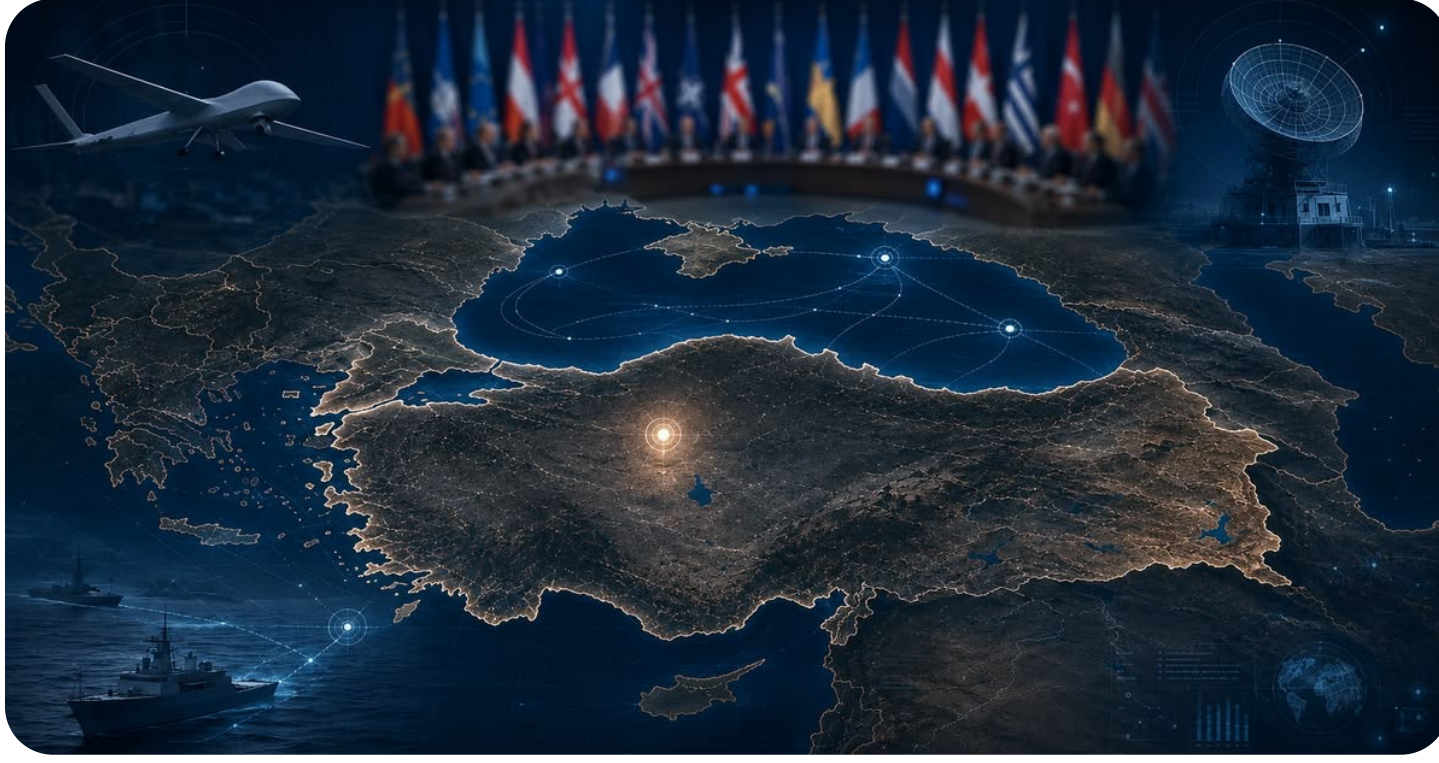
Belarus ile yaşanabilecek olası bir kriz, Rusya açısından önemli stratejik fırsatlar yaratabilir. Böyle bir durumda Ukrayna'nın askeri kaynaklarını farklı cephelere dağıtması gerekebilir ve bu durum Rusya'nın savaş alanındaki baskısını artırabilir. Bu nedenle Belarus faktörü, Rusya-Ukrayna Savaşı'nın yalnızca iki ülke arasındaki çatışmadan ibaret olmadığını, bölgesel güvenlik dengelerini doğrudan etkileyen çok boyutlu bir süreç olduğunu göstermektedir.

Doğu Avrupa'daki tarihsel ve siyasi ayrışmaların artması, Rusya'nın stratejik çıkarları açısından elverişli bir ortam oluşturabilir. Moskova, bölgedeki etkisini yalnızca askeri güç kullanarak değil; aynı zamanda dezenformasyon, bilgi operasyonları, enerji politikaları ve tarihsel anlatılar üzerinden de artırmaya çalışmaktadır. Bu yöntemler, modern çatışmalarda giderek daha fazla önem kazanan hibrit savaş araçları arasında değerlendirilmektedir.

Rusya açısından en avantajlı senaryo, Doğu Avrupa ülkelerinin ortak tehdit algısını kaybetmesi ve birbirlerini yeniden tarihsel rakipler olarak görmeye başlamasıdır. Böyle bir durum, NATO ve Avrupa Birliği içerisinde ortak politika üretme kapasitesini zorlaştırabilir. Bölgesel dayanışmanın zayıflaması, Moskova'nın Avrupa'nın doğu kanadında daha fazla diplomatik ve siyasi hareket alanı kazanmasına neden olabilir.

Baltık ülkeleri açısından da Doğu Avrupa'daki siyasi uyumun korunması kritik öneme sahiptir. Estonya, Letonya ve Litvanya, güvenliklerini büyük ölçüde NATO'nun caydırıcılığına ve müttefik dayanışmasına dayandırmaktadır. Ancak bölgedeki siyasi ayrışmaların artması, Rusya'nın siber saldırılar, dezenformasyon faaliyetleri ve enerji politikaları gibi hibrit araçlarla baskı kurmasını kolaylaştırabilir.

Sonuç olarak Doğu Avrupa'daki mevcut gerilimler yalnızca ülkeler arasındaki ikili anlaşmazlıklar olarak değerlendirilmemelidir. Polonya-Ukrayna arasındaki tarihsel tartışmalar, Belarus-Ukrayna gerilimi ve Baltık bölgesindeki güvenlik kaygıları, Avrupa güvenlik düzeninin geleceğini etkileyebilecek daha geniş bir jeopolitik rekabetin parçalarıdır. Rusya açısından bölünmüş ve koordinasyonu zayıflamış bir Doğu Avrupa stratejik avantaj anlamına gelmektedir. Bu nedenle bölge ülkeleri açısından temel mesele yalnızca askeri kapasiteyi artırmak değil, aynı zamanda siyasi dayanışmayı ve ortak güvenlik anlayışını korumaktır. Doğu Avrupa'nın gelecekteki güvenlik mimarisi, ülkelerin geçmişten gelen anlaşmazlıkları yönetebilme ve ortak tehditlere karşı birlikte hareket edebilme kapasitesine bağlı olmaya devam edecektir.

ANKASAM ANALİZ

Ankara Zirvesi ve NATO 3.0: İttifakın Dönüşümü ve Türkiye'nin Stratejik Rolü

Prof. Dr. Murat ERCAN

Ankara'da düzenlenecek NATO Liderler Zirvesi, Soğuk Savaş sonrası dönemde şekillenen güvenlik mimarisinin yeniden değerlendirildiği ve uluslararası güç dengelerinin önemli bir dönüşüm geçirdiği bir süreçte gerçekleştirilmektedir. Günümüzde uluslararası sistem, tek kutuplu düzenin eski etkisini kaybettiği, buna karşılık çok kutuplu rekabetin ve büyük güçler arasındaki stratejik mücadelenin giderek belirginleştiği bir geçiş döneminden geçmektedir. Bu nedenle söz konusu zirve, yalnızca NATO'nun geleceğine ilişkin kararların alınacağı diplomatik bir toplantı değil, aynı zamanda değişen küresel güvenlik ortamında ittifakın nasıl konumlanacağını tartışıldığı kritik bir platform niteliği taşımaktadır.

NATO'nun günümüzdeki dönüşümünü anlamak için ittifakın tarihsel gelişimine bakmak gerekmektedir. Kuruluşundan itibaren NATO'nun güvenlik anlayışı, uluslararası sistemdeki tehdit algılarına bağlı olarak değişim göstermiştir. Bu dönüşüm genel olarak üç temel dönem üzerinden değerlendirilebilir.

İlk dönem, 1949-1991 yılları arasındaki Soğuk Savaş NATO'sudur. Bu süreçte ittifakın temel amacı, Sovyetler Birliği kaynaklı tehdide karşı kolektif savunmayı sağlamaktır. NATO'nun kuruluş felsefesi, Washington Antlaşması'nın 5. maddesinde yer alan ortak savunma anlayışı üzerine kurulmuş ve Avrupa'nın güvenliği, nükleer caydırıcılık ile Sovyet yayılmacılığının sınırlandırılması temel öncelikler haline gelmiştir. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte NATO ikinci aşamaya geçmiştir. 1991 sonrası dönemde ittifak, yalnızca geleneksel askeri savunma örgütü olmanın ötesine geçerek kriz yönetimi, barışı destekleme operasyonları, terörizmle mücadele ve uluslararası istikrarın sağlanması gibi yeni görev alanlarına yönelmiştir. Balkan müdahaleleri, Afganistan operasyonu ve Doğu Avrupa genişlemesi, NATO'nun Soğuk Savaş sonrası dönemde değişen rolünü gösteren önemli örnekler olmuştur. Böylece ittifakın faaliyet alanı yalnızca Avrupa kıtasıyla sınırlı kalmamış, küresel güvenlik meselelerine uzanan daha geniş bir perspektif kazanmıştır.

Rusya'nın 2022 yılında Ukrayna'ya yönelik kapsamlı saldırısı ise NATO'nun yeni bir dönüşüm sürecine girmesine neden olmuştur. "NATO 3.0" olarak kavramsallaştırılan bu dönem, ittifakın yeniden büyük güç rekabeti merkezli bir güvenlik anlayışına yöneldiği süreci ifade etmektedir. Madrid, Vilnius ve Washington zirveleriyle şekillenen bu yeni yaklaşımda Rusya, NATO için en önemli ve doğrudan tehdit olarak değerlendirilirken Çin ise sistemik bir meydan okuma olarak tanımlanmıştır.

Bu yeni dönemde NATO'nun güvenlik anlayışı yalnızca askeri tehditlerle sınırlı değildir. Siber saldırılar, yapay zekâ teknolojileri, uzay güvenliği, dezenformasyon faaliyetleri, kritik altyapıların korunması, enerji güvenliği ve tedarik zincirlerinin dayanıklılığı gibi alanlar da ittifakın öncelikleri arasına girmiştir. Bu durum NATO'nun klasik anlamda bir savunma ittifakından, çok katmanlı güvenlik sorunlarına cevap vermeye çalışan daha kapsamlı bir organizasyona dönüştüğünü göstermektedir.

Günümüzde Ukrayna'daki savaş, Orta Doğu'daki gerilimler ve Asya-Pasifik bölgesindeki güç rekabeti birbirinden bağımsız krizler olarak değerlendirilmemektedir. Bu gelişmeler, mevcut uluslararası düzeni sorgulayan aktörlerle Batı merkezli güvenlik yapısı arasındaki daha geniş kapsamlı rekabetin farklı yansımaları olarak görülmektedir. Bu nedenle NATO'nun karşı karşıya olduğu temel sorun, yalnızca askeri caydırıcılığı korumak değil; aynı zamanda ekonomik kapasite, teknolojik üstünlük ve endüstriyel üretim gücü gibi alanlarda da dayanıklılık sağlamaktır.

Bu dönüşüm sürecinde ABD'nin rolü de önem taşımaktadır. Washington'un stratejik önceliklerini giderek Hint-Pasifik bölgesine kaydırması, Avrupa'nın güvenlik alanında daha fazla sorumluluk üstlenmesini beraberinde getirmektedir. Çin'in yükselişi karşısında ABD'nin Asya-Pasifik'e daha fazla odaklanması, Avrupa ülkelerinin savunma kapasitesini artırması ve NATO içerisinde daha dengeli bir yük paylaşımının sağlanması tartışmalarını güçlendirmiştir.

Ancak ABD'nin NATO'dan tamamen uzaklaşması veya ittifakı zayıflatması, küresel güç dengeleri açısından rasyonel bir seçenek olarak görülmemektedir. NATO, ABD'nin küresel liderliğinin en önemli araçlarından biridir. Küresel ticaret yollarının güvenliği, uluslararası ekonomik sistemin istikrarı ve rakip güçlerin etkisinin sınırlandırılması, büyük ölçüde kurumsallaşmış ittifak yapılarının varlığına bağlıdır. Bu nedenle mevcut eğilim, NATO'nun sona ermesi değil; değişen tehditlere uyum sağlayacak şekilde yeniden yapılandırılması yönündedir.

Bu noktada Türkiye, NATO'nun yeni güvenlik anlayışında önemli bir konuma sahiptir. Ankara Zirvesi'nin Türkiye'de gerçekleştirilmesi, Türkiye'nin ittifak içindeki stratejik önemini göstermektedir. Türkiye, sahip olduğu coğrafi konum nedeniyle Avrupa güvenliği, Karadeniz dengeleri, Doğu Akdeniz ve Orta Doğu güvenliği açısından kritik bir aktördür. Özellikle Rusya-Ukrayna Savaşı bağlamında Türkiye'nin rolü dikkat çekmektedir. Karadeniz'in güvenliği, Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin uygulanması ve diplomatik arabuluculuk girişimleri, Ankara'nın bölgesel güvenlik açısından taşıdığı önemi artırmıştır. Türkiye aynı zamanda NATO'nun güney kanadında enerji güvenliği, terörizmle mücadele ve bölgesel istikrar konularında önemli sorumluluklar üstlenmektedir.

Türkiye'nin önemini artıran bir diğer unsur ise gelişen savunma sanayisidir. Son yıllarda insansız hava araçları, askeri teknolojiler ve savunma üretimi alanlarında önemli ilerlemeler kaydeden Türkiye, NATO içerisinde savunma kapasitesine katkı sağlayabilecek ülkelerden biri haline gelmiştir. Konvansiyonel mühimmat üretiminde yaşanan sıkıntılar ve Avrupa'nın savunma kapasitesini artırma ihtiyacı göz önünde bulundurulduğunda, Türkiye'nin üretim kapasitesi ittifak açısından önemli bir avantaj oluşturmaktadır.

Bununla birlikte Türkiye'nin stratejik konumu yalnızca askeri kapasitesiyle açıklanamaz. Ankara'nın farklı aktörlerle iletişim kurabilen çok boyutlu diplomasi anlayışı, kriz dönemlerinde önemli bir avantaj sağlamaktadır. Türkiye, NATO üyesi olarak Batı ittifakı içerisinde yer alırken aynı zamanda Rusya, Orta Doğu ülkeleri ve diğer bölgesel aktörlerle diplomatik ilişkilerini sürdürebilmektedir. Bu durum Türkiye'yi yalnızca askeri bir müttefik değil, aynı zamanda diplomatik açıdan önemli bir arabulucu aktör haline getirmektedir.

Sonuç olarak Ankara NATO Zirvesi, ittifakın gelecekteki yönelimlerini belirleyecek önemli bir dönüm noktasıdır. NATO'nun güvenlik anlayışı artık yalnızca sınır savunmasına dayanmamakta; hibrit tehditler, teknoloji rekabeti, enerji güvenliği ve ekonomik dayanıklılık gibi çok boyutlu alanları kapsamaktadır.

Bu yeni dönemde Türkiye, jeopolitik konumu, askeri kapasitesi, diplomatik etkinliği ve gelişen savunma sanayisiyle NATO'nun dönüşüm sürecinde kritik bir aktör olarak öne çıkmaktadır. Ankara Zirvesi, yalnızca Türkiye'nin ittifak içerisindeki rolünü göstermesi açısından değil, aynı zamanda değişen küresel güvenlik mimarisinde NATO'nun nasıl yeniden şekilleneceğini ortaya koyması açısından da büyük önem taşımaktadır.

ANKASAM ANALİZ

Kanada-Avrupa Birliği İlişkilerinde Stratejik Yakınlaşmanın Geleceği

Sena BİRİNCİ

Son yıllarda Avrupa Birliği (AB) ile Kanada arasındaki ilişkiler, geleneksel ekonomik ortaklık anlayışının ötesine geçerek güvenlik, enerji, teknoloji ve dış politika alanlarını kapsayan daha kapsamlı bir stratejik ortaklığa dönüşmektedir. Özellikle 2026 yılı içerisinde yaşanan gelişmeler, iki taraf arasındaki yakınlaşmanın yalnızca dönemsel krizlere verilen tepkilerden ibaret olmadığını, uluslararası sistemde meydana gelen daha geniş kapsamlı jeopolitik dönüşümlerin bir sonucu olduğunu göstermektedir. Rusya-Ukrayna Savaşı, küresel güç rekabetinin sertleşmesi, tedarik zincirlerindeki kırılmalar ve transatlantik ilişkilerde yaşanan değişimler, Kanada ile AB arasındaki işbirliğini daha önemli hale getiren temel faktörler arasında yer almaktadır.

Bu bağlamda Kanada-AB ilişkileri, yalnızca iki taraf arasındaki diplomatik temasların artması olarak değil; Avrupa'nın değişen güvenlik ortamına uyum sağlama çabasının ve Kanada'nın küresel rolünü yeniden tanımlama sürecinin bir parçası olarak değerlendirilmelidir. Özellikle Avrupa güvenliği konusunda Kanada'nın daha görünür hale gelmesi, Ottawa'nın yalnızca Kuzey Amerika merkezli bir aktör olmadığını, aynı zamanda Avrupa'nın istikrarında doğrudan rol üstlenen önemli bir müttefik olduğunu göstermektedir.

Kanada'nın Avrupa'ya yönelik son otuz yılın en büyük askerî konuşlandırmasını gerçekleştirmesi, bu dönüşümün en önemli göstergelerinden biridir. NATO Ankara Zirvesi öncesinde gerçekleştirilen bu adım, yalnızca ittifak yükümlülüklerinin yerine getirilmesi şeklinde değerlendirilmemelidir. Rusya-Ukrayna Savaşı'nın devam etmesi, Avrupa'nın doğu kanadında güvenlik risklerinin artması ve ABD'nin stratejik önceliklerini giderek Hint-Pasifik bölgesine kaydırması, Kanada'nın Avrupa'daki askeri varlığını artırmayı teşvik eden temel unsurlar arasında yer almaktadır.

Özellikle Letonya'daki NATO muharebe grubuna liderlik eden Kanada'nın askeri kapasitesini güçlendirmesi, müttefiklere verilen güvenlik garantisinin ötesinde bir anlam taşımaktadır. Ottawa, bu hamleyle Avrupa güvenlik mimarisinde daha etkin ve görünür bir aktör olma iradesini ortaya koymaktadır. Kanada'nın Avrupa'daki varlığını artırması, aynı zamanda NATO içerisinde yalnızca ABD'nin liderliğine dayalı bir güvenlik anlayışından daha dengeli bir yük paylaşımı modeline geçiş sürecinin de göstergesidir.

Uzun yıllar boyunca Avrupa güvenliği büyük ölçüde ABD'nin askeri kapasitesi ve stratejik liderliği üzerine kurulmuştur. Ancak son dönemde Washington'ın Avrupa ülkelerinden daha fazla savunma sorumluluğu üstlenmesini talep etmesi, NATO içerisinde yeni bir yük paylaşımı tartışmasını gündeme getirmiştir. Bu süreçte Kanada, ABD'nin alternatifi olarak değil; Avrupa ile Kuzey Amerika arasındaki transatlantik bağları güçlendiren tamamlayıcı bir aktör olarak konumlanmaktadır.

Kanada'nın Avrupa ile yakınlaşmasının önemli boyutlarından biri de enerji güvenliği alanındaki işbirliğidir. Avrupa Komisyonu ile Kanada arasında gerçekleştirilen enerji güvenliği görüşmeleri, temiz enerji, hidrojen teknolojileri, kritik mineraller ve güvenli tedarik zincirleri gibi alanlarda ortaklığın geliştirilmesine yönelik önemli adımlar içermektedir. Rusya-Ukrayna Savaşı sonrasında enerji kaynaklarını çeşitlendirme ihtiyacı duyan AB açısından Kanada, güvenilir ve istikrarlı bir enerji ortağı olarak öne çıkmaktadır.

Özellikle Avrupa'nın yeşil dönüşüm hedefleri açısından kritik öneme sahip olan lityum, nikel, kobalt ve diğer nadir mineraller konusunda Kanada önemli bir avantaja sahiptir. Elektrikli araç üretimi, batarya teknolojileri ve yenilenebilir enerji altyapıları için gerekli olan bu kaynaklar, günümüz uluslararası sisteminde yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda stratejik değer taşımaktadır. Bu nedenle Kanada ile AB arasındaki enerji ilişkileri klasik ticari ilişkilerin ötesine geçerek jeoekonomik bir ortaklık niteliği kazanmaktadır.

Kritik mineraller konusunda Çin'e olan bağımlılığın azaltılması, AB'nin ekonomik güvenlik politikalarının temel hedeflerinden biri haline gelmiştir. Bu noktada Kanada, demokratik değerleri paylaşan ve güvenilir tedarik zincirleri oluşturulmasına katkı sağlayabilecek bir ortak olarak Avrupa açısından büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla Kanada-AB işbirliği, yalnızca enerji arz güvenliği değil, aynı zamanda Avrupa'nın stratejik özerklik hedefleri açısından da önemli bir araç haline gelmektedir.

Ekonomik ilişkiler de bu stratejik yakınlaşmanın temel unsurlarından biridir. Kanada ile AB arasındaki Kapsamlı Ekonomik ve Ticaret Anlaşması (CETA), iki taraf arasındaki ekonomik ilişkilerin kurumsal temelini oluşturmaktadır. Ancak CETA'nın önemi yalnızca ticaret hacminin artırılmasıyla sınırlı değildir. Anlaşma aynı zamanda teknoloji, yatırım, dijital ekonomi ve kritik altyapılar gibi geleceğin stratejik sektörlerinde işbirliği yapılmasını mümkün kılan kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır.

Küresel ekonomide korumacı eğilimlerin artması ve büyük güç rekabetinin ekonomik alana taşınması, benzer değerlere sahip ülkeler arasında daha güçlü ortaklıkların kurulmasını teşvik etmektedir. Kanada ve AB'nin demokrasi, hukukun üstünlüğü ve çok taraflılık ilkelerine dayalı dış politika anlayışları, iki taraf arasındaki yakınlaşmanın siyasi temelini güçlendirmektedir.

Bu süreçte Kanada'nın Avrupa kamuoyunda "Avrupa'nın doğal ortağı" olarak görülmeye başlanması dikkat çekmektedir. Özellikle ABD dış politikasında yaşanan belirsizlikler karşısında Kanada'nın daha öngörülebilir ve kurumsal bir ortak olarak algılanması, AB açısından önemli bir avantaj oluşturmaktadır. Ottawa, yalnızca NATO içerisinde güvenlik sağlayan bir müttefik değil; aynı zamanda Avrupa'nın ekonomik dayanıklılığına ve enerji güvenliğine katkı sunan stratejik bir ortak haline gelmektedir. Son dönemde gündeme gelen "Kanada, AB'nin 28. üyesi olabilir mi?" tartışması da bu yakınlaşmanın sembolik boyutunu göstermektedir. Hukuki açıdan gerçekçi olmayan bu yaklaşım, aslında Kanada'nın Avrupa ile ulaştığı siyasi ve stratejik yakınlığı ifade etmektedir. Kanada, coğrafi olarak Avrupa'nın dışında bulunmasına rağmen demokratik kurumları, ekonomik modeli ve uluslararası işbirliğine dayalı dış politika anlayışı nedeniyle Avrupa değerlerine yakın bir aktör olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte Kanada'nın Avrupa'ya yönelmesi, ABD ile ilişkilerinden uzaklaşması anlamına gelmemektedir. Ottawa'nın dış politikası hâlâ büyük ölçüde ABD ile olan ekonomik ve güvenlik ilişkileri tarafından şekillenmektedir. Kanada'nın temel stratejisi, Washington'ın yerine Brüksel'i koymak değil; dış politika seçeneklerini çeşitlendirmek ve farklı ortaklık alanları oluşturmaktır. Benzer şekilde AB de Kanada'yı ABD'ye alternatif bir güç olarak değil, transatlantik ortaklığın güçlendirilmesine katkı sağlayan tamamlayıcı bir aktör olarak görmektedir.

Kanada ile AB arasındaki yakınlaşmanın kültürel boyutu da giderek daha görünür hale gelmektedir. Kanada'nın Eurovision Şarkı Yarışması'na katılımı gibi gelişmeler, ilk bakışta sembolik adımlar olarak değerlendirilse de aslında Kanada'nın Avrupa ile toplumsal ve kültürel bağlarını güçlendirme isteğinin göstergelerinden biridir. Bu durum, iki taraf arasındaki ilişkinin yalnızca güvenlik ve ekonomi alanlarıyla sınırlı kalmadığını göstermektedir.

Sonuç olarak Kanada-AB ilişkileri, geçici krizlerin ortaya çıkardığı bir işbirliği olmaktan çıkarak uzun vadeli ve çok boyutlu bir stratejik ortaklığa dönüşmektedir. Güvenlik alanındaki askeri katkılar, enerji ve kritik mineraller konusundaki ortaklıklar, ekonomik entegrasyon ve kültürel diplomasi alanındaki gelişmeler, bu ilişkinin giderek daha kapsamlı hale geldiğini göstermektedir. Kanada'nın AB'ye üye olması hukuki ve coğrafi açıdan mümkün olmasa da günümüzde asıl mesele üyelik değil, Kanada'nın Avrupa'nın güvenlik, enerji ve ekonomik politikalarında giderek daha önemli bir ortak haline gelmesidir. Bu nedenle Kanada-AB ilişkilerindeki dönüşüm, yalnızca iki taraf arasındaki ilişkilerin geleceği açısından değil; aynı zamanda değişen transatlantik düzenin ve küresel güç dengelerinin yeniden şekillenmesi açısından da dikkatle takip edilmesi gereken bir süreçtir.

ANKASAM ANALİZ

NATO'nun Hint-Pasifik Dörtlüsü ve İşbirliğinin Sınırları

Dr. Cenk TAMER

Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'nün (NATO) nasıl bir misyon üstleneceği, uluslararası güvenlik alanındaki en önemli tartışma başlıklarından biri haline gelmiştir. Sovyetler Birliği tehdidinin ortadan kalkmasıyla birlikte varlık amacının sorgulandığı bir döneme giren NATO, 1990'lı yıllarda Balkan krizleri, etnik çatışmalar ve insani müdahaleler üzerinden yeni bir rol tanımlamaya çalışmıştır. Ancak 21. yüzyılda ortaya çıkan tehditlerin niteliğinin değişmesi, ittifakın yalnızca geleneksel askeri tehditlere odaklanan bir yapı olmaktan çıkmasını zorunlu hale getirmiştir.

Günümüzde NATO; konvansiyonel savaşların yanı sıra siber saldırılar, hibrit tehditler, dezenformasyon, kritik altyapı güvenliği ve büyük güç rekabeti gibi çok boyutlu güvenlik sorunlarıyla karşı karşıyadır. Bu dönüşüm süreci, NATO'nun yalnızca Avrupa-Atlantik bölgesine odaklanan klasik savunma anlayışından daha geniş bir güvenlik perspektifine yönelmesine neden olmuştur. Bu değişimin en önemli göstergelerinden biri, 2022 Madrid Zirvesi'nde kabul edilen Stratejik Konsept ile Çin'in ilk kez "sistemik meydan okuma" olarak tanımlanmasıdır.

NATO'nun Çin'e yönelik yaklaşımındaki bu değişim, ittifakın Hint-Pasifik bölgesine yönelik ilgisinin artmasına da yol açmıştır. Japonya, Güney Kore, Avustralya ve Yeni Zelanda'dan oluşan Hint-Pasifik Dörtlüsü'nün NATO zirvelerine katılım göstermesi, bu ülkeler ile ittifak arasındaki işbirliğinin kurumsallaşma eğiliminde olduğunu göstermektedir. Ancak bu yakınlaşmaya rağmen NATO'nun Hint-Pasifik bölgesindeki rolünün kapsamı, sınırları ve geleceği konusunda önemli soru işaretleri bulunmaktadır.

NATO'nun Hint-Pasifik açılımını etkileyen temel unsurlardan biri, küresel ve bölgesel güvenlik algılarındaki farklılıklardır. Uluslararası sistemde her aktör, karşı karşıya olduğu tehditleri kendi coğrafi konumu, ekonomik çıkarları ve siyasi öncelikleri doğrultusunda değerlendirmektedir. Bu nedenle ABD'nin Çin'i temel stratejik rakip olarak görmesi ile Avrupa ülkelerinin veya Hint-Pasifik ortaklarının Çin'e yaklaşımı her zaman aynı düzlemde değildir.

ABD açısından Çin, yalnızca bölgesel değil, küresel ölçekte Amerikan üstünlüğüne meydan okuyan bir aktör olarak görülmektedir. Washington yönetimi açısından Pekin'in askeri modernizasyonu, teknolojik kapasitesi ve ekonomik etkisi uzun vadeli bir stratejik rekabet alanı oluşturmaktadır. Buna karşılık bazı Avrupa ülkeleri Çin'i doğrudan askeri tehditten ziyade ekonomik ortak ve aynı zamanda sistemik rakip olarak değerlendirmektedir. Avrupa'nın Çin'e yönelik yaklaşımında ekonomik bağımlılık, ticari ilişkiler ve kritik tedarik zincirleri önemli rol oynamaktadır.

Benzer şekilde Hint-Pasifik Dörtlüsü içerisinde yer alan ülkelerin de Çin'e yönelik tehdit algıları birbirinden farklılık gösterebilmektedir. Japonya ve Avustralya, Çin'in bölgesel askeri faaliyetlerinden daha doğrudan etkilenirken; Yeni Zelanda gibi ülkeler daha dengeli ve ihtiyatlı bir yaklaşım sergileyebilmektedir. Bu farklılıklar, NATO'nun Çin politikasında ortak ve kesin bir strateji oluşturmasını zorlaştıran temel unsurlardan biridir.

Bu durum, Hint-Pasifik Dörtlüsü'nün NATO zirvelerine katılım düzeylerinde de görülmektedir. Bazı zirvelerde liderler seviyesinde temsil edilen bu ülkeler, bazı dönemlerde ise bakan veya daha düşük seviyeli temsilciler aracılığıyla toplantılara katılmıştır. Bu değişkenlik, söz konusu ortaklığın henüz tam anlamıyla kurumsallaşmış bir güvenlik mekanizmasına dönüşmediğini göstermektedir. NATO'nun Hint-Pasifik ortaklarıyla ilişkilerinin önündeki en önemli sınırlılıklardan biri ise ittifakın kuruluş amacı ve hukuki çerçevesidir. NATO, 1949 yılında Kuzey Atlantik bölgesinin güvenliğini sağlamak amacıyla kurulmuş bölgesel bir savunma ittifakıdır. Washington Antlaşması'nın temel mantığı, üyelere birine yönelik saldırının tüm üyeleri ilgilendiren ortak bir tehdit olarak kabul edilmesine dayanmaktadır.

Ancak günümüzde ABD ve Birleşik Krallık gibi bazı müttefikler, güvenlik tehditlerinin artık belirli coğrafi sınırlarla sınırlı olmadığını ve NATO'nun daha küresel bir rol üstlenmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu yaklaşım, "küresel NATO" tartışmalarını gündeme getirmiştir. Özellikle Çin'in yükselişi ve Hint-Pasifik bölgesindeki güç rekabeti, NATO'nun yalnızca Avrupa merkezli bir örgüt olarak kalıp kalamayacağı sorusunu ortaya çıkarmaktadır.

Bununla birlikte NATO'nun Hint-Pasifik'te Avrupa'dakine benzer bir askeri rol üstlenmesi çeşitli zorluklar barındırmaktadır. Afganistan deneyimi, NATO'nun Avrupa dışındaki operasyonel kapasitesini göstermiş olsa da aynı modelin Hint-Pasifik bölgesinde uygulanması oldukça farklı sonuçlar doğurabilir. Afganistan, NATO üyeleri arasında görece ortak bir tehdit algısının bulunduğu bir operasyon alanıyken, Hint-Pasifik çok daha karmaşık jeopolitik dengelere sahiptir.

Çin'in bölgesel etkisi, Tayvan meselesi, Kuzey Kore'nin nükleer programı ve Rusya'nın Asya-Pasifik'teki faaliyetleri, bölgedeki güvenlik ortamını çok katmanlı hale getirmektedir. Böyle bir ortamda NATO'nun doğrudan askeri angajmana yönelmesi, ittifak içerisindeki siyasi farklılıkları artırabilir ve yeni riskler oluşturabilir.

Hint-Pasifik ülkelerinin kendi başlarına bağımsız bir kolektif savunma mekanizması oluşturma ihtimali de çeşitli sınırlılıklara sahiptir. Japonya, Güney Kore, Avustralya ve Yeni Zelanda, demokratik değerleri paylaşan ve Batılı güvenlik yapılarıyla yakın ilişkileri bulunan ülkeler olmalarına rağmen, Çin, Rusya ve Kuzey Kore gibi aktörler karşısında tek başlarına yeterli askeri kapasiteye sahip değildir.

Bu nedenle söz konusu ülkelerin güvenlik politikalarında Batı desteği önemli bir unsur olmaya devam etmektedir. Ancak bu destek, NATO'nun resmi olarak bölgeye genişlemesi anlamına gelmemektedir. Daha gerçekçi görünen yaklaşım, istihbarat paylaşımı, siber güvenlik işbirliği, teknoloji transferi, ortak tatbikatlar ve diplomatik koordinasyon gibi alanlarda işbirliğinin artırılmasıdır.

Sonuç olarak NATO'nun Hint-Pasifik açılımı, ittifakın değişen küresel güvenlik ortamına uyum sağlama çabasının önemli bir göstergesidir. Çin'in sistemik meydan okuma olarak tanımlanması ve Hint-Pasifik ortaklarıyla ilişkilerin geliştirilmesi, NATO'nun geleneksel coğrafi sınırlarının ötesine geçen yeni bir güvenlik anlayışına yöneldiğini göstermektedir.

Ancak bu dönüşümün önünde önemli yapısal engeller bulunmaktadır. Ülkelerin Çin'e yönelik farklı tehdit algıları, NATO'nun kuruluşundan kaynaklanan coğrafi sınırlamalar ve bölgesel askeri dengeler, "küresel NATO" fikrinin kısa vadede tam anlamıyla gerçekleşmesini zorlaştırmaktadır.

Bu nedenle NATO ile Hint-Pasifik Dörtlüsü arasındaki ilişkilerin yakın gelecekte klasik anlamda bir askeri ittifaka dönüşmesinden ziyade, stratejik koordinasyon ve güvenlik diyalogu temelinde ilerlemesi daha olası görünmektedir. Siber güvenlik, istihbarat paylaşımı, kritik teknolojiler ve diplomatik işbirliği gibi alanlar, bu ortaklığın temel unsurları olmaya devam edecektir.

Sonuç itibarıyla NATO'nun Hint-Pasifik politikası, ittifakın küresel güvenlik rolünü yeniden tanımlama çabasını temsil etmektedir. Ancak bu sürecin sınırları, yalnızca NATO'nun kapasitesiyle değil, aynı zamanda uluslararası sistemdeki güç dengeleri ve müttefikler arasındaki stratejik uyum düzeyi tarafından belirlenecektir.

ANKASAM ANALİZ

Hürmüz Boğazı Krizinin Bölgesel-Küresel Etkileri ve Türkiye için Çıkış Stratejileri

Dr. Mehmet Gökhan
ÖZDEMİR

Küresel enerji piyasalarında yaşanan gelişmeler, enerji güvenliğinin günümüzde yalnızca ekonomik bir konu olmadığını, aynı zamanda devletlerin dış politika kapasitesini, jeopolitik konumunu ve ulusal güvenliğini doğrudan etkileyen stratejik bir alan hâline geldiğini göstermektedir. Özellikle İran'ın Hürmüz Boğazı üzerindeki olası kısıtlama girişimleri gibi gelişmeler, küresel enerji arz zincirlerinin ne kadar hassas dengeler üzerine kurulu olduğunu ortaya koymaktadır. Dünya petrol ticaretinin önemli bir bölümünün geçtiği bu kritik güzergâhta yaşanabilecek herhangi bir kriz, yalnızca bölgesel aktörleri değil, küresel ekonominin tamamını etkileyebilecek sonuçlar doğurma potansiyeline sahiptir.

Bu çerçevede Türkiye açısından enerji güvenliği meselesi, yalnızca dışa bağımlılık kaynaklı bir kırılganlık olarak değil; aynı zamanda yeni stratejik fırsatlar oluşturabilecek bir dönüşüm alanı olarak değerlendirilmelidir. Türkiye, enerji ihtiyacının önemli bir bölümünü ithalat yoluyla karşılayan bir ülke olmakla birlikte, son yıllarda yerli kaynakların geliştirilmesi, enerji altyapısının güçlendirilmesi ve tedarik çeşitliliğinin artırılması yönünde önemli adımlar atmaktadır. Karadeniz'deki doğal gaz keşifleri, Gabar bölgesindeki petrol çalışmaları ve yenilenebilir enerji yatırımları, Türkiye'nin enerji alanında daha bağımsız ve dayanıklı bir yapıya ulaşma hedefinin temel unsurları arasında yer almaktadır.

Türkiye'nin enerji politikasındaki temel hedeflerden biri, dış kaynaklara olan bağımlılığı azaltırken enerji arz güvenliğini sürdürülebilir biçimde sağlamaktır. Bu doğrultuda geliştirilen yerli üretim kapasitesi, yalnızca ekonomik açıdan değil, aynı zamanda stratejik bağımsızlık açısından da önem taşımaktadır. Çünkü enerji kaynaklarına erişim, günümüzde devletlerin ekonomik büyüme kapasitesinden diplomatik hareket alanına kadar birçok alanı doğrudan etkilemektedir.

Türkiye'nin mevcut enerji yapısı incelendiğinde, petrol ve doğal gaz ithalatının ülke ekonomisi açısından önemli bir unsur olmaya devam ettiği görülmektedir. Türkiye tükettiği petrolün yaklaşık yüzde 93'ünü, doğal gazın ise yüzde 70'inden fazlasını dış kaynaklardan sağlamaktadır. Bu nedenle küresel enerji fiyatlarındaki dalgalanmalar, Türkiye'nin cari dengesi ve dış ödeme kapasitesi üzerinde doğrudan etkiler oluşturabilmektedir. Enerji ithalat faturasının toplam ithalat içerisindeki yüksek payı, küresel petrol ve doğal gaz fiyatlarında yaşanabilecek artışları ekonomik açıdan kritik hâle getirmektedir.

Ancak bu durum Türkiye'nin yalnızca dış şoklara açık bir ekonomi olduğu anlamına gelmemektedir. Aksine Türkiye, son yıllarda geliştirdiği enerji çeşitlendirme politikaları ve altyapı yatırımları sayesinde küresel krizlere karşı daha dirençli bir yapı oluşturmaya çalışmaktadır. Enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi, yeni tedarik anlaşmaları, LNG kapasitesinin artırılması ve yerli enerji üretiminin desteklenmesi, Türkiye'nin enerji güvenliği stratejisinin temel ayaklarını oluşturmaktadır.

Hürmüz Boğazı gibi kritik enerji geçiş noktalarında yaşanabilecek krizler, Türkiye açısından önemli riskler barındırır da aynı zamanda yeni stratejik fırsatlar da yaratabilir. Küresel petrol ticaretinin yaklaşık beşte birinin geçtiği bu bölgedeki olası bir istikrarsızlık, enerji arz zincirlerinde ciddi değişimlere yol açabilir. Ancak Türkiye'nin sahip olduğu coğrafi konum ve enerji altyapısı, bu tür krizleri yalnızca bir tehdit olarak değil, aynı zamanda bölgesel enerji merkezi olma hedefini güçlendirecek bir fırsat olarak değerlendirmesine imkân sağlamaktadır.

Türkiye'nin enerji politikasındaki en önemli unsurlardan biri tedarik çeşitliliğidir. Rusya, Irak ve İran gibi geleneksel enerji ortaklarıyla ilişkiler sürdürülürken, aynı zamanda LNG piyasaları, farklı coğrafyalardaki enerji üreticileri ve yeni tedarik rotaları üzerinden alternatif kaynaklar oluşturulmaktadır. Bu yaklaşım, tek bir ülkeye veya güzergâha bağımlılığı azaltarak enerji güvenliğini artırmaktadır.

Türkiye'nin coğrafi konumu da bu stratejide önemli bir avantaj sağlamaktadır. Avrupa, Asya, Orta Doğu ve enerji kaynakları bakımından zengin bölgelerin kesişim noktasında bulunan Türkiye, yalnızca enerji tüketicisi değil, aynı zamanda enerji geçiş merkezi olma potansiyeline sahip bir ülkedir. Bu nedenle enerji krizleri, doğru politikalarla yönetildiğinde Türkiye'nin bölgesel enerji ticaretindeki rolünü güçlendirebilir.

Küresel enerji fiyatlarındaki değişimlerin ekonomiye etkileri açısından fiyat aktarım mekanizması önemli bir konudur. Geçmiş dönemlerde petrol fiyatlarının yüksek seviyelere ulaşması, Türkiye'nin enerji ithalat maliyetlerini ve cari açık üzerindeki baskıyı artırmıştır. Ancak günümüzde Türkiye, ihracat kapasitesinin artması, turizm gelirlerinin güçlenmesi ve finansal araçların çeşitlenmesi sayesinde bu tür dış şoklara karşı daha fazla direnç geliştirmiştir.

Enerji alanındaki dönüşümün bir diğer önemli boyutu ise doğal gaz altyapısındaki gelişmelerdir. Geçmişte boru hattı merkezli enerji tedarik modeli, Türkiye'yi belirli kaynaklara daha bağımlı hâle getirebilmekteydi. Ancak son yıllarda LNG altyapısına yapılan yatırımlar, Türkiye'nin enerji piyasasında daha esnek hareket edebilmesini sağlamıştır. Yüzer LNG Depolama ve Gazlaştırma Üniteleri (FSRU) ve yeni terminal yatırımları sayesinde Türkiye, farklı kaynaklardan doğal gaz temin edebilme kapasitesini artırmıştır. Bu gelişmeler, yalnızca enerji arz güvenliği açısından değil, sanayinin rekabet gücü bakımından da önemlidir. Daha esnek bir enerji piyasası, küresel fiyat dalgalanmalarının üretim maliyetleri üzerindeki etkisini azaltarak ekonomik istikrarı desteklemektedir.

Türkiye'nin enerji güvenliği stratejisinin uzun vadeli boyutunda yenilenebilir enerji yatırımları da önemli bir yere sahiptir. Son yıllarda güneş ve rüzgâr enerjisinde önemli bir kapasite artışı yaşanmış, bu alanlarda bölgesel ölçekte dikkat çekici bir gelişim sağlanmıştır. Yenilenebilir enerji kaynaklarının artırılması, yalnızca çevresel hedefler açısından değil, aynı zamanda enerji ithalatına olan bağımlılığın azaltılması bakımından da stratejik önem taşımaktadır.

Bununla birlikte Türkiye'nin enerji alanındaki dönüşümünün yalnızca yeni kaynaklara ulaşmakla sınırlı olmadığı görülmektedir. Enerji verimliliğinin artırılması, sanayide daha düşük enerji tüketen teknolojilerin kullanılması ve yüksek katma değerli üretim modeline geçiş de uzun vadeli enerji güvenliği açısından kritik unsurlardır.

Türkiye'nin enerji güvenliği açısından önümüzdeki dönemde dört temel stratejik alan öne çıkmaktadır. Bunlardan ilki, enerji kaynaklarının ve tedarik güzergâhlarının çeşitlendirilmesidir. İkinci olarak LNG altyapısının daha da geliştirilmesi, Türkiye'nin küresel enerji piyasalarındaki esnekliğini artıracaktır. Üçüncü olarak enerji verimliliği politikalarının güçlendirilmesi, ithalat maliyetlerinin azaltılmasına katkı sağlayacaktır. Son olarak finansal risk yönetimi araçlarının daha etkin kullanılması, enerji fiyatlarındaki dalgalanmaların ekonomi üzerindeki etkilerini sınırlayacaktır.

Sonuç olarak Hürmüz Boğazı gibi kritik enerji güzergâhlarında yaşanabilecek krizler, Türkiye açısından önemli riskler oluştursa da bu riskler aynı zamanda stratejik dönüşüm için bir fırsat niteliği taşımaktadır. Türkiye'nin enerji güvenliği politikası, yalnızca mevcut sorunları yönetmeye değil, gelecekte daha bağımsız, esnek ve bölgesel olarak etkili bir enerji sistemi oluşturmaya yönelmektedir. Yerli enerji kaynaklarının geliştirilmesi, tedarik çeşitliliğinin artırılması, LNG kapasitesinin güçlendirilmesi ve yenilenebilir enerji yatırımlarının hızlandırılması, Türkiye'nin küresel enerji krizleri karşısındaki dayanıklılığını artırmaktadır. Bu nedenle Hürmüz Boğazı gibi kritik bölgelerde yaşanabilecek gelişmeler, Türkiye için yalnızca bir tehdit unsuru değil; enerji politikasını daha güçlü ve sürdürülebilir hâle getirmek açısından önemli bir katalizör olarak değerlendirilebilir.

ANKASAM ANALİZ

Çin'in Kültürel Diplomasi Stratejisi: Hegemonya Arayışı mı, İmaj Yönetimi mi?

Doç. Dr. Pınar ÇAĞLAYAN

Küresel siyasette güç mücadelesi artık yalnızca askeri kapasite, ekonomik büyüklük veya teknolojik üstünlük üzerinden yürütülmemektedir. Günümüzde devletlerin uluslararası sistemdeki etkisi, sahip oldukları kültürel çekim gücü ve kendi anlatılarını küresel ölçekte kabul ettirebilme kapasitesiyle de doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle kültürel diplomasi, özellikle büyük güç rekabetinin yoğunlaştığı dönemlerde devletlerin dış politika araçlarından biri hâline gelmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) uzun yıllardır sinema, televizyon, müzik ve popüler kültür aracılığıyla oluşturduğu küresel etki, bu durumun en güçlü örneklerinden biridir. Buna karşılık Çin, son yıllarda ekonomik yükselişine paralel olarak kültürel alandaki etkisini artırmaya ve kendi küresel anlatısını güçlendirmeye yönelik kapsamlı bir strateji geliştirmektedir.

Son yıllarda Çin'in uluslararası imajında dikkat çekici bir değişim yaşanmaktadır. Çeşitli uluslararası kamuoyu araştırmaları, birçok ülkede Çin'e yönelik olumlu görüşlerin arttığını ve bazı bölgelerde Çin'e ilişkin algının ABD'ye kıyasla daha olumlu hâle geldiğini göstermektedir. Bu değişimde ABD'nin dış politika tercihleri, uluslararası krizlerdeki tutumu ve küresel sistem içerisindeki rolüne yönelik eleştiriler etkili olurken, Çin'in kültürel diplomasi araçlarını daha aktif biçimde kullanması da önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Çin'in kültürel diplomasi yaklaşımı, klasik anlamda yalnızca kendi kültürünü tanıtma faaliyetlerinden ibaret değildir. Pekin yönetimi, kültürel unsurları ekonomik ve siyasi hedeflerle bütünleştiren çok boyutlu bir yumuşak güç stratejisi yürütmektedir. Kuşak ve Yol Girişimi kapsamında kültürel değişim programlarının geliştirilmesi, farklı ülkelerle eğitim ve turizm işbirliklerinin artırılması, Çin dilinin yaygınlaştırılması, geleneksel festivallerin uluslararası alanda tanıtılması ve dijital platformlar aracılığıyla Çin kültürünün dolaşıma sokulması bu stratejinin temel araçları arasında yer almaktadır.

Özellikle Güz Ortası Festivali gibi geleneksel etkinliklerin küresel ölçekte tanıtılması, Çin'in tarihsel ve kültürel mirasını uluslararası kamuoyuna aktarma çabasının bir parçasıdır. Bunun yanında TikTok gibi küresel dijital platformlarda Çin estetiğinin, yaşam tarzının ve kültürel unsurların yaygınlaşması, yeni nesiller üzerinde farklı bir Çin algısı oluşturmayı amaçlamaktadır. Benzer şekilde Çin tarihini ve kültürünü konu alan bilgisayar oyunları ve dijital içerikler de Pekin'in "barışçıl yükseliş" söylemini destekleyen araçlar olarak kullanılmaktadır.

Ancak Çin'in kültürel diplomasi alanındaki yükselişi, ABD'nin özellikle Hollywood üzerinden oluşturduğu küresel kültürel etkiyle karşılaştırıldığında hâlen sınırlı bir düzeydedir. Çünkü ABD'nin kültürel hegemonyası yalnızca film ve televizyon sektörünün başarısından değil, aynı zamanda uzun yıllar boyunca oluşturduğu yaşam tarzı, değerler sistemi ve küresel tüketim kültüründen kaynaklanmaktadır.

Hollywood sineması, 20. yüzyıl boyunca ABD'nin en önemli yumuşak güç araçlarından biri olmuştur. Başlangıçta temel amacı eğlence üretmek olan sinema, özellikle dünya savaşları ve Soğuk Savaş dönemleriyle birlikte siyasi anlam taşıyan bir iletişim aracına dönüşmüştür. Filmler yalnızca kültürel ürünler olarak değil, aynı zamanda toplumların dünyayı algılama biçimlerini şekillendiren araçlar olarak kullanılmaya başlanmıştır.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa sinema endüstrilerinin zayıflaması ve ABD'nin ekonomik gücünün artması, Hollywood'un küresel yayılımını hızlandırmıştır. Amerikan sineması, özgürlük, bireysel başarı, demokrasi ve modern yaşam tarzı gibi kavramları temsil eden bir anlatı üretirken, aynı zamanda ABD'nin küresel liderlik rolünü destekleyen bir kültürel atmosfer oluşturmıştır.

Soğuk Savaş döneminde Hollywood, ABD ile Sovyetler Birliği arasındaki ideolojik rekabetin önemli alanlarından biri olmuştur. Amerikan filmleri genellikle özgür dünya, bireysel özgürlük ve kapitalist yaşam tarzı üzerinden olumlu bir ABD imajı oluştururken; Sovyetler Birliği çoğu zaman otoriter ve baskıcı bir sistem olarak temsil edilmiştir. Buna karşılık Sovyet sineması daha çok ideolojik eğitim ve toplumsal bilinç oluşturma amacı taşımış, ancak Amerikan popüler kültürünün küresel yayılma hızına ulaşamamıştır.

ABD'nin kültürel etkisi Soğuk Savaş sonrasında da devam etmiştir. 11 Eylül saldırılarının ardından Hollywood yapımlarında yeni tehdit algıları oluşturulmuş, özellikle terörizm, otoriter liderler ve ABD karşıtı aktörler üzerinden belirli siyasi anlatılar yeniden üretilmiştir. Bu durum, sinema ve televizyonun yalnızca eğlence aracı olmadığını, aynı zamanda uluslararası algıların şekillenmesinde etkili bir güç unsuru olduğunu göstermektedir.

Çin ise ABD'nin bu kültürel üstünlüğüne karşı farklı bir model geliştirmektedir. Pekin yönetiminin amacı, doğrudan Hollywood benzeri küresel bir kültürel hegemonya kurmak mı, yoksa öncelikle Çin karşıtı algıları azaltmak mı olduğu tartışmalıdır. Mevcut eğilimler, Çin'in öncelikli hedefinin Amerikan kültürel hegemonyasını tamamen değiştirmekten ziyade kendi yükselişini meşrulaştırmak ve uluslararası kamuoyunda daha olumlu bir Çin imajı oluşturmaya çalışmak olduğunu göstermektedir.

Bu doğrultuda Çin sineması ve televizyon sektörü son yıllarda önemli yatırımlar almaktadır. The Wandering Earth gibi bilimkurgu yapımları, Çin'in teknolojik kapasitesini ve geleceğe yönelik vizyonunu ön plana çıkarırken; Wolf Warrior ve Changjin Gölü Savaşı gibi filmler güçlü devlet, ulusal birlik ve Çin'in dış tehditlere karşı direnci gibi temaları işlemektedir. Bu yapımlar, Çin vatandaşlarına yönelik ulusal gurur üretmenin yanı sıra uluslararası izleyiciye de güçlü ve modern bir Çin imajı sunmayı hedeflemektedir.

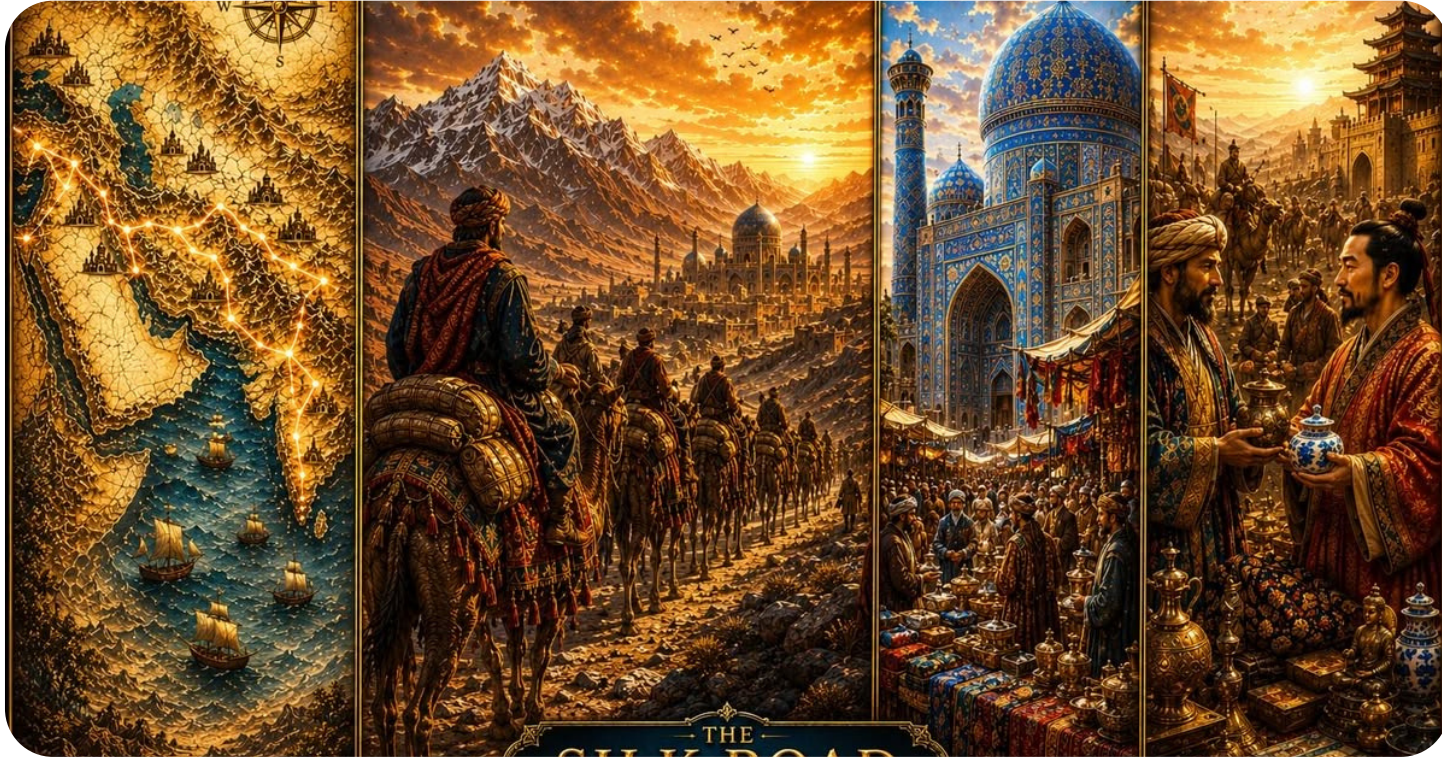
Televizyon dizileri alanında da Çin, Güney Kore'nin küresel başarısını takip eden bir strateji geliştirmektedir. Çin dizileri, tarihsel hikâyeler, geleneksel kültür ve görsel estetik üzerinden özellikle Asya, Orta Doğu ve Latin Amerika'da belirli izleyici kitlelerine ulaşmaktadır. Bunun yanında iQIYI ve WeTV gibi Çin merkezli dijital platformlar, küresel yayın piyasasında Netflix gibi Batılı platformlara alternatif oluşturma amacı taşımaktadır.

Bununla birlikte Çin'in kültürel hegemonya kurma sürecinin önünde önemli engeller bulunmaktadır. Bunların başında medya ve kültür sektöründeki yoğun devlet kontrolü gelmektedir. Çin yapımlarında devlet politikalarıyla uyumlu mesajların ön plana çıkması, bazı uluslararası izleyiciler tarafından propaganda olarak değerlendirilebilmektedir. Bu durum, Çin kültürel ürünlerinin küresel kabulünü sınırlayan önemli faktörlerden biridir.

Bir diğer sorun ise kültürel aktarım meselesidir. Çin tarihi, Konfüçyüsçü değerler ve geleneksel semboller, Asya toplumlarında daha kolay karşılık bulabilirken, farklı kültürel geçmişlere sahip toplumlarda aynı etkiyi oluşturmaz. Kültürel çekim gücü yalnızca bir ülkenin kendi değerlerini anlatmasına değil, bu değerlerin farklı toplumlar tarafından benimsenmesine de bağlıdır.

Sonuç olarak Çin, kültürel diplomasi alanında önemli ilerlemeler kaydetmekte ve küresel kültür piyasasında daha görünür hâle gelmektedir. Ancak Çin'in şu aşamada ABD'nin Hollywood merkezli kültürel hegemonyasının yerini alabilecek düzeyde bir küresel kültürel üstünlük kurduğu söylenemez. Çin'in stratejisi daha çok kendi ulusal anlatısını güçlendirmek, yükselişini meşrulaştırmak ve Batı merkezli olumsuz algıları azaltmak üzerine kuruludur.

Dolayısıyla Çin'in kültürel diplomasi hamleleri, ABD tarzı kapsamlı bir kültürel hegemonya oluşturma girişiminden ziyade, küresel rekabet ortamında kendi yumuşak gücünü artırmaya yönelik stratejik bir savunma ve imaj yönetimi politikası olarak değerlendirilebilir. Gelecekte Çin'in kültürel etkisinin ne ölçüde genişleyeceği ise yalnızca ekonomik kapasitesine değil, aynı zamanda küresel izleyiciler üzerinde gerçek anlamda kültürel çekim oluşturabilme başarısına bağlı olacaktır.

ANKASAM ANALİZ

Türkiye'nin ASEAN'ın 12. Diyalog Ortağı Olması: Güvenli Liman, Bağlantısallık ve Yeniden Asya

Doç. Dr. Ali Oğuz Diriöz

Güneydoğu Asya Uluslar Birliği (ASEAN) Dışişleri Bakanları'nın Manila'da düzenlenen 59. Toplantısı'nda aldığı kararla Türkiye'nin 21 Temmuz 2026 tarihi itibarıyla ASEAN Diyalog Ortağı statüsüne kabul edilmesi, Türk dış politikasının son yıllardaki Asya açılımının en somut diplomatik sonuçlarından biri olarak değerlendirilebilir. Dışişleri Bakanı Hakan Fidan tarafından duyurulan bu gelişme, Türkiye'yi ASEAN bünyesinde bugüne kadar yalnızca sınırlı sayıda ülke tanınan ve üyelik statüsünün hemen ardından gelen en kapsamlı kurumsal ortaklık seviyesine taşımaktadır. İlk bakışta teknik bir diplomatik statü değişikliği olarak görülebilecek bu adım, aslında küresel güç dengelerinin yeniden şekillendiği, Asya-Pasifik bölgesinin uluslararası siyasetin merkezine giderek daha fazla yerleştiği ve orta ölçekli güçlerin çok yönlü dış politika arayışlarını artırdığı bir dönemde gerçekleşmektedir.

Türkiye'nin ASEAN Diyalog Ortağı statüsüne ulaşması, tek bir gelişmenin sonucu değil; farklı zaman dilimlerinde oluşan siyasi, ekonomik ve diplomatik süreçlerin kesişiminin ortaya çıkardığı bir sonuçtur. Bu sürecin arkasında üç temel dinamik öne çıkmaktadır. Bunlardan ilki, Türkiye-ABD ilişkilerinde son dönemde oluşan yeni diplomatik hareketlilik ve Türkiye'nin Batı ittifakı içerisindeki stratejik konumunun yeniden önem kazanmasıdır. İkinci unsur, Türkiye ile ASEAN ülkeleri arasında yaklaşık on altı yıllık ekonomik ve kurumsal işbirliği sürecinin olgunlaşmasıdır. Üçüncü ve en yapısal faktör ise 2019 yılında başlatılan Yeniden Asya Girişimi'nin zaman içerisinde daha sistematik ve kurumsallaşmış bir dış politika vizyonuna dönüşmesidir.

Türkiye'nin ASEAN nezdindeki yükselen konumunu, küresel ve bölgesel güvenlik ortamından bağımsız değerlendirmek mümkün değildir. Temmuz ayında Ankara'da gerçekleştirilen NATO Zirvesi ve ardından yeniden gündeme gelen Hürmüz Boğazı merkezli enerji ve güvenlik krizleri, Türkiye'nin yalnızca askeri ittifaklar içerisinde yer alan bir ülke olmadığını, aynı zamanda farklı güç merkezlerinin çıkarlarının kesiştiği bölgelerde istikrar sağlayıcı bir aktör olarak görüldüğünü göstermiştir. Özellikle NATO Zirvesi sürecinde Türkiye'nin ABD ile ilişkilerinde yeni bir diplomatik ivme yakalaması, Ankara'nın uluslararası sistem içerisindeki güvenilirlik algısını güçlendirmiştir.

ASEAN gibi bölgesel örgütlerin ortaklık statüsü belirlerken yalnızca ekonomik kapasiteyi değil, aynı zamanda siyasi istikrarı, diplomatik öngörülebilirliği ve uluslararası sistem içerisindeki konumu da dikkate aldığı görülmektedir. Bu açıdan Türkiye'nin NATO içerisindeki rolü, Karadeniz güvenliği, enerji koridorları ve bölgesel krizlerde üstlendiği arabulucu pozisyon, ASEAN ülkeleri açısından Türkiye'yi yalnızca ekonomik bir ortak değil, küresel bağlantıları olan stratejik bir aktör hâline getirmiştir. Dolayısıyla Türkiye'nin diyalog ortaklığı kararının, Ankara'nın Batı ittifakı içerisindeki konumunu yeniden teyit ettiği bir döneme denk gelmesi anlamlıdır.

Türkiye-ASEAN ilişkilerinin ikinci temel boyutunu ekonomik ilişkilerin uzun vadeli gelişimi oluşturmaktadır. Türkiye, 2010 yılından itibaren ASEAN ile sektörel diyalog ortağı statüsü üzerinden ilişkilerini geliştirmiştir. Bu süreç içerisinde ekonomik ilişkiler istikrarlı biçimde ilerlemiş ve Türkiye ile ASEAN ülkeleri arasındaki ticaret hacmi yaklaşık 6,5 milyar dolar seviyesinden 16 milyar dolar seviyesine yükselmiştir. Bu artış, yalnızca ticari rakamların büyümesi anlamına gelmemekte; aynı zamanda karşılıklı ekonomik bağımlılığın ve kurumsal güvenin güçlendiğini göstermektedir.

ASEAN'ın yaklaşık 700 milyon nüfusa ve 4 trilyon doları aşan ekonomik büyüklüğe sahip olması, Türkiye açısından önemli fırsatlar barındırmaktadır. Özellikle küresel tedarik zincirlerinin yeniden yapılandığı, ülkelerin tek merkezli üretim modellerinden uzaklaşarak alternatif ekonomik ortaklıklar aradığı günümüzde Güneydoğu Asya, Türkiye için stratejik bir ekonomik alan hâline gelmektedir. Ancak bu potansiyelin gerçek bir kazanıma dönüşebilmesi için diyalog ortaklığının yalnızca sembolik bir diplomatik statü olarak kalmaması gerekmektedir. Türkiye'nin bu yeni konumu; yatırım anlaşmaları, teknoloji transferleri, lojistik bağlantılar, savunma sanayii işbirlikleri ve yeni ticaret mekanizmalarıyla desteklenmelidir.

Bu noktada ASEAN içerisindeki bazı ülkeler özel önem taşımaktadır. Endonezya, Malezya, Tayland, Vietnam ve Singapur, Türkiye'nin bölgedeki ekonomik ve siyasi ilişkilerinin yoğunlaştığı başlıca aktörler arasında yer almaktadır. Bölgenin en büyük ekonomilerinden biri olan Endonezya, Türkiye açısından özellikle savunma sanayii, altyapı yatırımları ve ticari ilişkiler bakımından stratejik bir ortak konumundadır. İki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerin gelişmesi ve savunma alanındaki işbirliklerinin artması, Endonezya'ya Türkiye'nin ASEAN politikası açısından önemli bir merkez hâline getirmektedir.

Malezya ise Türkiye'nin Güneydoğu Asya'daki en güçlü siyasi ortaklarından biridir. İki ülke arasındaki ilişkiler savunma sanayii, enerji, eğitim ve teknoloji alanlarında giderek çeşitlenmektedir. Özellikle insansız hava araçları ve savunma teknolojileri alanındaki işbirliği, Türkiye'nin bölgedeki görünürlüğü artırır. Ayrıca Malezya'nın küresel deniz ticareti açısından kritik öneme sahip Malakka Boğazı üzerindeki konumu, ülkeyi Türkiye açısından jeostratejik açıdan değerli bir ortak hâline getirmektedir.

Singapur ise finans, lojistik ve teknoloji alanlarındaki kapasitesiyle Türkiye'nin ASEAN içerisindeki bağlantı noktalarından biri olarak öne çıkmaktadır. Küresel ticaret ağlarının önemli merkezlerinden biri olan Singapur ile geliştirilecek ilişkiler, Türkiye'nin yalnızca Güneydoğu Asya pazarına değil, daha geniş Asya-Pasifik ekonomik sistemine erişimini kolaylaştırabilir. Bu nedenle Endonezya, Malezya ve Singapur gibi ülkelerle geliştirilecek ilişkiler, Türkiye'nin ASEAN içerisindeki konumunun kalıcılığı açısından kritik öneme sahiptir.

Türkiye'nin ASEAN Diyalog Ortağı statüsüne ulaşmasının en önemli yapısal unsurlarından biri de Yeniden Asya Girişimi'dir. 2019 yılında ilan edilen bu girişim, Türkiye'nin Asya kıtasına yönelik ilişkilerini daha sistematik bir çerçevede geliştirme hedefinin göstergesidir. Bu politika, Türkiye'nin Avrupa veya Batı ekseninden uzaklaşması anlamına gelmemekte; aksine Avrupa, Avrasya ve Asya-Pasifik bölgeleriyle eş zamanlı ilişkiler geliştirme arayışını ifade etmektedir. ASEAN ortaklığı da bu çok yönlü dış politika anlayışının somut sonuçlarından biri olarak değerlendirilebilir.

Bununla birlikte Türkiye'nin ASEAN ülkeleriyle ilişkilerinde kültürel faktörlerin de belirli ölçüde etkisi bulunmaktadır. Özellikle Malezya ve Endonezya gibi Müslüman nüfusun yoğun olduğu ülkelerle tarihsel ve kültürel yakınlık önemli bir avantaj sağlamaktadır. Ancak ASEAN'ın yapısı Avrupa Birliği'nden farklıdır. ASEAN ülkeleri farklı dinlere, dillere ve kültürel yapıya sahip olmalarına rağmen ortak ekonomik ve güvenlik çıkarları üzerinden işbirliği geliştiren bir bölgesel örgüttür. Bu nedenle Türkiye'nin ASEAN yaklaşımında yalnızca kültürel yakınlıklara değil, ekonomik ve stratejik ortaklıklara dayalı daha kapsamlı bir perspektif geliştirmesi gerekmektedir. Sonuç olarak Türkiye'nin ASEAN Diyalog Ortağı statüsüne kabul edilmesi, kısa vadeli diplomatik başarının uzun vadeli stratejik yönelimlerle birleştiği önemli bir gelişmedir. Türkiye'nin NATO içerisindeki konumu, küresel krizlerde üstlendiği roller, on altı yıllık ekonomik ortaklık süreci ve Yeniden Asya Girişimi, bu sonucun ortaya çıkmasını sağlayan temel unsurlar olmuştur. Ancak bu statünün gerçek anlamda stratejik bir kazanıma dönüşmesi, Ankara'nın Güneydoğu Asya'daki ekonomik, teknolojik ve güvenlik işbirliklerini ne ölçüde derinleştireceğine bağlıdır.

ASEAN Diyalog Ortaklığı Türkiye için bir varış noktası değil, yeni bir başlangıç aşamasıdır. Önümüzdeki dönemde Türkiye'nin bölgedeki bağlantısallık projelerine, tedarik zinciri ağlarına, savunma sanayii ortaklıklarına ve diplomatik mekanizmalara daha fazla yatırım yapması gerekmektedir. Başarılı bir strateji izlenmesi hâlinde ASEAN ortaklığı, Türkiye'nin yalnızca Asya ile ilişkilerini güçlendiren bir araç değil, aynı zamanda küresel sistem içerisinde çok yönlü ve etkili bir aktör olarak konumunu daha da sağlamlaştıran önemli bir diplomatik kazanım hâline gelebilecektir.

BASINDA ANKASAM

02 Temmuz 2026

- ANKASAM Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol TRT Türkiye'nin Sesi Radyosu'nda!

13 Temmuz 2026

- ANKASAM Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol TRT Türkiye'nin Sesi Radyosu'nda!

13 Temmuz 2026

- ANKASAM Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol Check Point'te!

19 Temmuz 2026

- ANKASAM Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol Daily Sabah'ta!

22 Temmuz 2026

- ANKASAM Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol Milliyet Gazetesi'nde!

23 Temmuz 2026

- ANKASAM Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol Azerbaijan Today'de!

23 Temmuz 2026

- ANKASAM Başkanı Prof. Dr. Mehmet Seyfettin Erol TRT Türkiye'nin Sesi Radyosu'nda!

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) bünyesinde faaliyet gösteren ve uluslararası hakemli dergi olan Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi'nin son sayısı yayımlanmıştır. Academic Keys, ASOS Index, CEEOL, Cite Factor, DRJI, Index Copernicus, İdeal Online, Research Bible, Sindex ve TÜBİTAK DERGİPARK veri tabanları tarafından taranan dergimize aşağıdaki bağlantı üzerinden ulaşabilirsiniz.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ CİLT VIII , SAYI I

ANKASAM BÖLGESEL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ CİLT VIII , SAYI I

Ankara Kriz ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (ANKASAM) bünyesinde faaliyet gösteren uluslararası hakemli Bölgesel Araştırmalar Dergisi'nin (Journal of Regional Studies) son sayısı yayımlandı. Dergimiz; Academic Keys, ASOS Index, CEEOL, Cite Factor, DRJI, Index Copernicus, İdeal Online, Research Bible ve TÜBİTAK DERGİPARK veri tabanlarında taranmaktadır. Dergimize aşağıdaki bağlantıdan ulaşabilirsiniz.

